

внести зміни до кримінального процесуального законодавства, зокрема визначити результати експертизи за участі поліграфолога як доказ у питаннях кримінального законодавства (ст. 264-1 Кримінального процесуального кодексу України).

Список використаних джерел

1. Белкин Р. С. Курс криминалистики : в 3 т. / Р. С. Белкин. - М. : Юрист, 1997. - . -

Т. 3 : Криминалистические средства, приемы и рекомендации. - 1997. - 408 с.

*Патик Андрій Анатолійович,
старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем
досудового розслідування Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук*

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФА В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

27 липня 2015 р. Міністерство юстиції України визнало поліграф методом, який можуть використовувати судові експерти під час проведення судових експертиз та експертних досліджень. Зокрема, опитування із застосуванням спеціального технічного засобу - комп'ютерного поліграфа можуть проводитись із метою отримання орієнтовної інформації в межах кримінальних, цивільних, адміністративних, господарських та інших справ, а також за запитом заінтересованих фізичних (юридичних) осіб [11.

Звичайно, в Україні поліграф використовували і раніше, проводили призначені судом психофізіологічні дослідження з його використанням. У цьому разі до поліграфолога звертались як до спеціаліста, який володіє спеціальними знаннями, тому його висновок використовувався в суді як непрямий доказ, незважаючи на те, що на той час будь-якого нормативного регулювання діяльності поліграфологів в Україні не існувало.

Застосування техніко-криміналістичних засобів і методів судово-експертної діяльності ґрунтується на принципах:

- 1) законності; 2) дотримання прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина, прав та законних інтересів юридичної особи; 3) незалежності судового експерта; 4) допустимості використання методів, засобів і способів проведення експертних досліджень; 5) повноти, об'єктивності експертних досліджень;
- 6) максимального збереження об'єктів експертного дослідження;
- 7) дотримання професійної етики судового експерта.

Що ж стосується поліграфа, то процес його використання передбачає обов'язкове дотримання значно ширшого кола вимог, ніж будь-яка інша експертиза.

1. Оскільки опитування із застосуванням поліграфа є комплексною процедурою, що має свої особливості залежно від спрямованості й завдань, то її проведення передбачає дотримання таких загальних принципів: добровільної згоди, правомірності, комплексності та всебічного забезпечення прав людини.

2. Згідно з принципом добровільної згоди, спеціаліст поліграфа починає психофізіологічне інтерв'ю з використанням поліграфа лише за умови отримання письмової згоди особи й обов'язково пересвідчившись у тому, що ця згода справді добровільна, а не є наслідком примусу або тиску з боку сторонніх чи заінтересованих осіб.

Відмова особи від участі в психофізіологічному інтерв'ю із використанням поліграфа не може бути підставою здійснення тиску на особу, порушення її законних прав і свобод.

3. За принципом правомірності психофізіологічне інтерв'ю із застосуванням поліграфа проводиться тільки за наявності відповідного завдання та в межах визначеного кола питань, про що спеціаліст-поліграфолог інформує особу, яку опитують.

Ініціатива щодо опитування також може належати особі, стосовно якої, на її думку, висунуті безпідставні звинувачення або підозри.

4. Принцип комплексності вимагає від спеціаліста-поліграфолога використання всіх наявних можливостей, застосованих під час психофізіологічного інтерв'ю із використанням поліграфа, з метою забезпечення повної та всебічної обґрунтованості висновків щодо особи, яку опитують.

Спеціаліст, який проводить інтерв'ю, має забезпечити для цієї особи психологічно комфортні умови.

5. Принцип забезпечення прав і свобод людини (невтручання в приватне та сімейне життя, відсутність посягань на свободу думки, совісті й релігії, вираження точок зору, задекларовані ст. 8-10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод) для поліграфолога є ключовим [2].

Особа повинна знати, щодо якої події проводять психофізіологічне інтерв'ю з використанням поліграфа, бути ознайомленою зі змістом тестів, має право відмовитись від обстеження на будь-якому етапі, не давати пояснень щодо виникнення в неї тих чи інших реакцій.

Іншим, не менш важливим, напрямом використання поліграфа є оперативно-розшукова діяльність, а саме:

1) використання поліграфа під час здійснення заходів щодо сприяння оперативно-розшуковій діяльності;

2) перевірки кандидатів із використанням поліграфа можуть проводитись у процесі вирішення питань щодо прийому осіб на роботу (службу) до правоохоронних органів, його територіальних органів, підпорядкованих установ та організацій (як це відбувається, наприклад, під час прийому на роботу в поліцію США);

3) використання поліграфа під час проведення службових розслідувань і перевірок, профілактичних заходів щодо можливості вчинення службових та інших правопорушень.

Список використаних джерел

1. Інструкція щодо застосування комп'ютерних поліграфів у роботі Міністерства доходів і зборів України : наказ Міністерства доходів і зборів України від 2 серпня 2013 р. № 329 // Офіційний вісник України. - 2013. - № 83. - Ст. 45.

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу :

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.